

ALAIN SERVANTIE ve RAMÓN PUIG DE LA BELLACASA, *L'Empire ottoman dans l'Europa de la Renaissance / El Imperio Ottomano en la Europa renacentista*, Leuven (Belçika) 2005, 411 sayfa, Kitap, Brüksel şehrindeki İspanya Kültür Merkezi tarafından organize edilen bir bilimsel toplantının bildirilerini içerir. Alt başlığı: Ideas et imaginarios de intelectuales, diplomáticos y opinión pública del siglo XV, XVI y principios del siglo XVII en los antiguos Países Bajos y el Mundo Hispanico.

Osmanlı tarihinin en hareketli olduğu çağ sayılan XVI. yüzyıl çalışmalarına, İspanya'dan bir katkı daha sağlanmış bulunuyor. Karşılıklı çarpışmamış olsalar bile arada bulunan Akdeniz adlı müstesna mekân iki tarafı her zaman birleştirdi. Ortaya çıkan malzeme araştırmacıların vazgeçemediği kaynaklar arasında sayılır. Fakat nedense İspanya'da Türk tarihi ve kültürü üzerine olan çalışmalar sınırlı kalması kadar memleketimizde İspanyol kaynaklarına doğrudan temas veya burada yaratılan eserlerin tanıtılması hep belirli çevrelerde tanındı. Bu boşluğun giderilmesini amaçlayan bir çalışma şimdi elimizin altında bulunuyor. Bu arada giriş kısmında gördüğümüz bazı bilgiler sayesinde, çalışmaların ilerki senelerde daha büyük boyutlara kavuşturacağını göstermektedir; tarihten gelen kıymetli hatıralar yanında günümüz meselelerinin bazılarını da ilerde temas edileceği haberi veriliyor.

Rönesans yani XVI. yüzyıl devrinde Türk âleminin yarattığı etki ve bunun Avrupa'da görülen tepkisi şu araştırmalar içinde ele alınmıştır:

Ramon Puig ve Bart Severi, "Érasme de Rotterdam et Juan Luis vives El conflict avec les Turcs, critique et justification de la guerre", s. 11-45. Bir devire damgasını vurmuş bulunan tanınmış filozofun eserlerinden yola çıkılarak, Türk meselesine olan âşinalığına temas edilmektedir. Miguel Ángel de Bunes Ibarra, "El imaginario sobre les Turces en el mundo hispanico. El Viaje de la Turquía y sus fuentes", s. 47-65. XVI. yüzyılda gitükçe kuvvetlenen Türk gücü karşısında İspanya kral ve idarecilerinin almak istedikleri tedbirler ve bunların tespit edilmesi için gönderilen seyyahların eserlerinin tahlili yapılmıştır. Türkiye'ye seyahat diye hazırlanan kitabın hangi kaynaklardan istifade edildiği ve bu arada getirdiği özgün görüşler tahlil edilmektedir. Miguel Navarro Sorni, "El papado frente a la cruzada en el siglo XV", s. 67-76. Hümanizma ve Rönesans devirlerinde Papa'lık tahunda bulunan kişiler hep bir Haçlı Ruh'u'na sahip bulundular. Üç tane Papa'nın devri tahlil edilmiş ise de kaynak yokluğu tuhafur ve basılmakta bulunan bir eserine atuf yapmaktadır. Alan Ryder, "La Corona de Aragón, les otomanos y el islam", s. 77-83. Napoli şehrine hâkim bulunan Aragon'ların İspanya ve Osmanlı Devleti arasında kaldıkları sırada yaratılan siyasi meseleleri araştırmacı anahatları ile ortaya koymasına rağmen mühim neşriyattan hiç birisine temas etmemiştir. Nicolas Vatin, "Les Hospitaliers à Rhodes et les Ottomans 1480-1522", s. 85-102. Mütchassısı olduğu, Rodos adasının Osmanlılar tarafından muhasara edilip sonunda ele geçirilmesi ve burayı idare etmiş bulunan Şövalyeler'in talihsiz Osmanlı şehzadesi Cem Sultan meselesinde oynadığı faaliyete daha evvelki çalışmalarında da değerlendiren araştırmacı, toplantudaki en mufassal çalışmalardan birisini vermiş, zengin kitâbiyât kayıtları ile süslemiştir. Bu tarikatın Rodos adasından sonra Malta adasında muhfaza edilen arşivinde de yapılan tetkikler esere ayrı bir değer kazandırıyor. Makalenin birinci notunda da İngiltere'de yapılmış olan ve XV. yüzyıldaki Haçlı zihniyeti üzerindeki ilmi çalışma kaydının bir an evvel bitirilmesini beklemek de faydalı olacaktır. Matías Barchino, "Cautiverio y textualidad:

el testimonio sobre Turquía de Diego Galán", s. 103-110. Bir müelliften hareket edip, eserinin Türk âlemine dair İspanya kültür çevresine neler kazandırdığı üzerinde durulmaktadır. Mélanie Best, "La perception des Turcs aux Pays-Bas à la Renaissance", s. 111-122. Türk imajının Hollanda'da yayılmasını incelemektedir. Cecilia Paredes, "Du texte l'image. Les tapisseries de la Conquête de Tunis et las gravures des Moeurs et Fachons des Turcs", s. 123-150. XVI. asır esnasında Osmanlılar ile İspanya arasında bir paylaşım yeri sayabileceğimiz Kuzey Afrika için girilen mücadeleler en çarpıcı görüntüler aracılığı sayesinde sanata ve bu arada araştırmacının üzerinde durduğu hali sanatı üzerindeki tesirine temas ediyor. İstanbul'u ziyaret etmiş ve dönüşlerinde çok kıymetli kalınlar bırakmış sanat erbâbı da araştırmada eksik edilmemiştir. Robert Anciaux, "Evolution de la diplomatie de l'Empire ottoman et de sa perception de l'Europe aux XVIIe et XVIIIe siècles", s. 151-160. Çok iddialı bir başlık taşıyan bu araştırmada, esas kaynaklara inilmeden sefirlerin faaliyeti ve çalışmaları belirtilmiştir. Yeni bir bilgi getirmemiş ise de Avrupa âlemine yaklaşan Osmanlıların atağını tanıtmış görünüyor. Manuel Fernández Álvarez, "Carlos V, Soliman el Magnífice y Europa", s. 161-166. Avrupa kıtasının iki kudretli idarecinin karşılıklı tutumları hiç bir asli kaynaktan istifade edilmeden, bir konferans metni ile geçiştirilmesi hiç de tasvip edilecek bir davranış değildir. Fernando Fernández Lanza, "La imagen de España en el Imperio Otomano a través de les embajadores de Carlos V", s. 167-189. Diplomasi atağının büyük bir hız yaptığı XVI. asır esnasında İspanya'da hüküm süren Carlos'un elçiler aracılığı ile almak istediği bilgiler değerlendirilmiş, aracı olanların da adları tasnif edilmiştir. İki Türkiyeli araştırmacının çalışmaları, Türk âleminin İspanya'da tanınmasına yol açıyor: Özlem Kumrular s. 191-214, Ertuğrul Önalp, s. 215-226, ilki minyatürlere göre Alman savaşı üzerinde durup ikincisi ise, Akdeniz'de büyük bir tesir yaratan Barbaros Hayreddin Paşa'nın kaleme alınan hauralarının (Türk edebiyatındaki yeri; Gazavat-nâme) içerdiği bilgileri tercüme ve tahlil etmiştir. Encarnación Sánchez García, "La literatura come espeje: el imaginario de Carlos V sobre los turcos en textos literarios de entretenimiento de la época del emperador", s. 227-247. İspanya kralının Türkiye hakkındaki bilgilerinin nerelerden kaynaklandığını tespit eden çalışmada, devrin tarih yazarları kadar vesikalardan oluşan bir derleme yapıp, bu süreçteki gelişmelere yol göstermektedir. Sonraki çalışmada böyle bir mevzuu geliştiriyor. Alain Servantie, "L'information de Charles Quint sur les Turcs, ou les éléments pour décider de la guerre ou de la paix: du rêve de croisade aux réalités", s. 249-295. Kitap içindeki en uzun ve ferruathı araştırmalardan biri olan bu çalışmada birinci el kayıtlar sayesinde İspanya'nın bilgi toplama kaynakları ve bunu gerçekleştirenlerin yaratıkları eserlerin geniş bir tahlili, makaleyi faydalı ve her zaman için kullanılabilir bir seviyeye getirmiştir. Osmanlıların mali gücünün bile inceleme altına alındığını görmekteyiz ve devletin temel gücünün Avrupa kıtasında nasıl izlendiğine ve bunu günümüze aktaran kayıtlar dipnotlarında belirtilmiştir. Emilio Sola, "La frontera mediterránea y la información: claves para el conocimiento del turco a mediades del siglo XVI", s. 297-316. Araştırmacı edebiyat metinleri arasında şüire de yer verip, bir türün Türk'ler hakkında ne gibi bilgiler getirdiğine değiniyor. Niklaas Maddens, "De pogingen van keizer Karel em het fiscale systeem in de Nederlanden te moderniseren", s. 317-325. Bir yaygın ilmi dili değil de, kendi ülkesinin dilini kullanması, istifade edilmeyi güçleştirmektedir. Nicole Abravanel, "Jeân Micas, duc de Naxos, ou l'odyssée des marranes entre péninsule Ibérique, Anvers et l'Empire ottoman", s. 327-338. XVI. asır Osmanlı tarihi içinde belirli bir parlak dönem yaşayan kültürlü ve servet sahibi olup yatırımcı alanlarda sesini duyuran Museviler arasında seçkin bir yer tutan ve Osmanlı tarihi içinde Yasef Nasi diye meşhur olan zat burada ele alınmıştır. Fakat başlıkta bulunan yayılma siyaseti ve gelişmesi ancak kayıtlarda belirtilmiştir. Dejanirah Coute, "Juifs et nouveaux-chrétiens portugais entre Anvers, L'Empire ottoman et l'Inde", s. 339-352. Türk toprakları ve onun komşuları ile teması bulunan grupların ve bunların mali kudretinin işlendiği bu çalışma evvelkinin bir tamamlayıcı uzantısıdır. Yayındıkları mahallerde yaratıkları

canlılık, Musevilere ve bir süre için Müslüman değil de başka bir din yapısında görünenlerin etkileri incelenmektedir.

Eserde devrin karakteristik görüntülerinin belirlendiği gravür ve resimler konulmuştur. Yayın tekniği açısından pek başarılı görünmez ise de, yeni tanıyanlara bir fikir verebilir. Bunların bir indeksi de s. 355-357 arasında verilmiştir.

Eserde kitabiyata ayrı bir değer verilmiş, âdetâ araştırma yapmak isteyenleri tek tek araştırmalara değil de toplu bir bakış yapıp istifade etsinler diye s. 359-387 arasına serpiştirilmiştir. Elimizdeki kitabın değerini artıran bu derleme yanında, özel isimlerin bir dizini de s. 389-408 arasına verilmekle faydalı bir ek daha yapılmıştır.

MAHMUT H. ŞAKİROĞLU

